

Vinjoboka på UNESCO-liste

Fredag 9.12 ble Vinjoboka, Oslo katedralskoles kanskje fremste klenodium, innlemmet i Norges dokumentarv som ett av de 101 mest umistelige norske dokumentene. I denne omgang kom bare 12 dokumenter gjennom nåløyet. Her – i den norske delen av UNESCOs Memory of the World-register – har Vinjoboka selskap bl. a. av originalmanuskriptet til Grunnloven, de eldste fragmentene av Frostatingsloven og vaktjournalen fra Oscarsborg 9. april 1945.

<http://www.kulturradet.no/norges-dokumentarv>

Vinjoboka ble funnet undergulvplankene i Vinje stavkirke i 1796, og ble raskt deretter sendt inn til biblioteket ved Christiania katedralskole. Her har den ligget siden. Denne lille, håndskrevne boken, bare 5x7 cm, er blitt til omkring år 1500 og inneholder en lang rekke magiske oppskrifter og ritualer som kunne komme godt med i forskjellige sammenhenger. Ønsker man å vinne en kvinnes kjærlighet, avsløre en tyv eller kurere fortryllede sauer, inneholder Vinjoboka gode råd.

Vinjoboka er den eldste bevarte trolldomsboken i Skandinavia og enestående i sitt slag, som den eneste svartebok bevart fra katolsk middelalder i Norge. Vinjoboka skriver seg fra en meget kildefattig periode i norsk historie og en av ytterst få kilder til folkelig magisk-religiøs tro og praksis i norsk middelalder. Folketroen nettopp i overgangen mellom katolsk og luthersk tid, som Vinjoboka vitner om, er både historisk og kulturhistorisk av stor betydning. Vinjoboka er en syntese av internasjonale impulser og lokal folkekunnskap og viser forbindelsene mellom den norske landsbygda og det lærde Europa.

Svartebøkene spilte en viktig rolle innen folketroen og folkelig religionsutøvelse i mange århundrer, men det bevarte svartebokmaterialet stammer i all hovedsak fra perioden 1650–1850. Vinjoboka utgjør derfor det eldste belegget for denne tradisjonen i Norge og Skandinavia og demonstrerer ikke bare at tradisjonen i seg selv er langt eldre enn man ellers ville ha grunnlag for å anta, men viser kontinuitet i folkelig tro før og etter reformasjonen. Vinjoboka er, som Ane Ohrvik formulerer det, «det eldste bevarte manuskriptet innenfor en magisk-religiøs genreskrivning som må ha hatt en betydelig utbredelse i ulike lag av befolkningen – over svært lang tid».

Samtidig dokumenterer Vinjoboka forbindelser mellom magiske tradisjoner i Norge og på kontinentet og kaster lys over det bredere intellektuelle middelaldermiljøet som skapte den. Hele elleve forskjellige individer – norske prester og munkar – har bidratt med de i alt 65 oppskriftene, formularene og ritualene i boken, og selv om de forblir anonyme, gir de seg tilkjenne gjennom håndskrift, språkføring, stedsreferanser og tematiske interesser.

Vinjoboka er en meget viktig kulturhistorisk kilde med høy verdi som nasjonal kulturarv. Denne lille boken er vår eneste bevarte kilde til et førreformatorisk magisk trosunivers og de magisk-religiøse praksiser som knyttet seg til det – et univers som ble forsøkt utryddet etter reformasjonen, og som ville vært helt tapt om det ikke var for Vinjoboka.

Vinjoboka er i sin helhet digitalisert av Nasjonalbiblioteket: http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digimanus_124171

Oskar Garsteins bok om Vinjoboka (1993), også den digitalisert, inneholder også oversettelse og kommentarer: http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2015090206002

Kontakt Christiania Kathedralskoles Bibliothek ved samlingsforvalter Ernst Bjerke (ernst.bjerke@osloskolen.no) for mer informasjon.